

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
HUZURIDAGI KASBIY TA‘LIM AGENTLIGI
KASBIY TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI**

**O‘RTA MAXSUS VA KASBIY TA‘LIM TASHKILOTLARI PEDAGOG
KADRLARINI ATTESTATSIYADAN O‘TKAZISH UCHUN
GEOGRAFIYA FANIDAN MALAKA TEST SINOVI TOPSHIRIQLARI
SPETSIFIKATSIYASI**

O‘RTA MAXSUS VA KASBIY TA‘LIM TASHKILOTLARI PEDAGOG KADRLARINI ATTESTATSIYADAN O‘TKAZISH UCHUN GEOGRAFIYA FANIDAN MALAKA TEST SINIVI TOPSHIRIQLARI SPETSIFIKATSIYASI

Mazkur spetsifikatsiya O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining o‘rta maxsus va kasbiy ta‘lim tashkilotlarida pedagog kadrlarini attestatsiyadan o‘tkazish bo‘yicha davlat xizmatlarini ko‘rsatishning ma‘muriy reglamentiga muvofiq ishlab chiqildi. Hujjat Geografiya fani o‘qituvchilarining kasbiy bilim, ko‘nikma va kompetensiyalarini baholash uchun qo‘llaniladigan test sinovlarining mazmuni, tuzilmasi va baholash mezonlarini belgilaydi.

Spetsifikatsiya test topshiriqlarining mazmuni, tuzilmasi, baholash mezonlari, test topshiriqlarining shakli, kognitiv darajalari hamda baholash jarayonini tashkil etish tartibini belgilab beradi.

Mazkur hujjat test topshiriqlarini ishlab chiqishda metodik asos bo‘lib xizmat qiladi hamda baholash jarayonining shaffofligi, adolatliligi va ilmiy asoslanganligini ta‘minlashga qaratilgan.

I. Umumiy tamoyillar

Baholashning asosiy maqsadi Geografiya fani o‘qituvchilarining fan bo‘yicha nazariy bilimlari, amaliy faoliyat ko‘nikmalarini tashkil etish kompetensiyasi, Geografiya fanini o‘qitish metodikasi bo‘yicha bilimlari, pedagogik mahorati va kasbiy kompetensiyalarini kompleks baholashdan iborat. Baholash natijalari pedagog kadrlarni malaka toifasi bilan sertifikatlash jarayonida qaror qabul qilish uchun asos bo‘lib xizmat qiladi.

II. Me‘yoriy asoslar

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 17-sentabrdagi **“Maktabgacha, umumiy o‘rta, o‘rta maxsus, professional va maktabdan tashqari ta‘lim tashkilotlari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o‘tkazish tartibini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”**gi 572-sonli Qarori.

III. Baholash qamrovi

Geografiya fani o‘qituvchilari uchun mutaxassislik fanidan jami 40 ta test topshirig‘i taqdim etiladi va umumiy test topshirig‘ini bajarish uchun ajratilgan vaqt 80 daqiqa etib belgilanadi. Bunda yopiq test topshiriqlaridan (*yagona to‘g‘ri javobni talab qiladigan (Y1), moslashtirishni talab qiladigan (Y2) va ketma-ketlikni talab qiladigan test topshiriqlari (Y3)*) foydalaniladi. Mutaxassislik fanlaridan tuziladigan test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va ko‘nikmalar bo‘yicha taqsimoti quyidagi jadvalda aks etgan.

IV. Test tuzilmasi

Test sinovi Geografiya fanining asosiy mazmun yoʻnalishlarini qamrab oladi. Xususan, test topshiriqlari geografiyaning boshlangʻich kursi, materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi, Oʻrta Osiyo va Oʻzbekiston tabiiy geografiyasi, Oʻzbekistonning iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi, jahon iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi, amaliy geografiya, geografik masala va misollar, geografiya fanini oʻqitish metodikasi va pedagogik mahoratga oid bilim hamda koʻnikmalarni baholashga qaratilgan. Test topshiriqlarining mazmuni umumiy oʻrta taʼlimning davlat taʼlim standartlari, amaldagi oʻquv dasturlari hamda fan boʻyicha metodik talablar asosida shakllantiriladi.

Mutaxassislik fanlaridan tuziladigan test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va koʻnikmalari boʻyicha taqsimoti

1-jadval

Mazmun soha	Baholanadigan konstruktlar	Testlar soni
1. Geografiyaning boshlangʻich kursi		
1.1. Geografiya fani va uning rivojlanishi	- geografiya fani mazmunining nazariy asoslarini bilish, ularni tahlil qilish;	6 ta
1.2. Geografik qobiq va uning umumiy qonuniyatlari	- Quyosh sistemasi va yer shakli, holati, harakati bilan bogʻliq jarayonlarni bilish hamda hayotiy vaziyatlarda qoʻllash, ularni tahlil qilish; - geografik qobiq tarkibiy qismlarini hamda uning rivojlanishiga doir maʼlumotlarga asosan ular oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlik qonuniyatlarni aniqlash, ularga doir geografik jarayonlarni tahlil qilish;	
2. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi		
2.1. Dunyo okeani	- dunyo okeani va uning tarkibi toʻgʻrisida bilish, farqlash hamda taqqoslash, ularni tahlil qilish;	2 ta
2.2. Materiklar va ularning xususiyatlari	- materiklar va okeanlarning asosiy xususiyatlariga oid nazariy maʼlumotlarni bilish, ular oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlik va umumgeografik qonuniyatlarni aniqlash, taqqoslash, ularga oid geografik jarayonlar yoki hodisalarni tahlil qilish;	7 ta
3. Oʻrta Osiyo va Oʻzbekiston tabiiy geografiyasi		
3.1. Oʻrta Osiyo va Oʻzbekistonning tabiiy geografik xususiyatlari	- Oʻrta Osiyo va Oʻzbekiston tabiatining oʻziga xos xususiyatlariga oid maʼlumotlarni bilish, ular oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlik, farq va qonuniyatlarni aniqlash, ularga oid geografik masalalar, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari)ni geografik tahlil qilish; - Oʻzbekistonning tabiiy geografik rayonlariga oid maʼlumotlarni bilish, ular oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlik, farq va qonuniyatlarni aniqlash, ularga oid geografik masalalar, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari)ni geografik tahlil qilish;	5 ta

4. O‘zbekistonning iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi		
4.1. O‘zbekistonning geografik o‘rni va ma’muriy-hududiy tuzilishi va xo‘jaligi	<ul style="list-style-type: none"> - O‘zbekiston geografik o‘rni, tabiiy sharoiti va resurslari, aholisining tarkibi va joylashuvi, iqtisodiyotining tarkibi, sanoat, qishloq xo‘jaligi va transportning muhim tarmoqlari, aholiga xizmat ko‘rsatish sohalari, tashqi iqtisodiy aloqalar, xo‘jalik ixtisoslashuvi hamda iqtisodiy rayonlashtirishga oid ma’lumotlarni bilish, ular o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik, farq va qonuniyatlarni aniqlash, ularga oid geografik masalalar, jarayon yoki hodisalarni tahlil qilish; - O‘zbekistonning regional tavsifi to‘g‘risida bilish, farqlash hamda taqqoslash, ularni tahlil qilish; 	6 ta
5. Jahon iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi		
5.1. Jahonning siyosiy xaritasi	- dunyoning siyosiy xaritasi, jahon mamlakatlarining boshqaruv shakli, davlat tuzilishi va rivojlanishiga oid ma’lumotlarni bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish	1 ta
5.2. Jahon tabiiy resurslari	- dunyoning tabiiy resurslari, tugamaydigan va tiklanadigan hamda mineral resurslar geografiyasi, global ekologik muammolarga oid ma’lumotlarni bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish	1 ta
5.3. Jahon xo‘jaligi geografiyasi	<ul style="list-style-type: none"> - umumiy o‘rta ta’lim dasturiga kiritilgan davlatlar xususiyatlari, aholisiga oid ma’lumotlarni bilish, taqqoslash, ularni tahlil qilish - jahon xo‘jaligi geografiyasiga oid ma’lumotlarni bilish, ular o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik, farq va qonuniyatlarni aniqlash, ularga oid geografik masalalar, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari)ni geografik tahlil qilish -jahon aholisining tarkibi va joylashuvi, dunyodagi sanoat, qishloq xo‘jaligi va transportning muhim tarmoqlari, jahon mamlakatlari va regionlarining xo‘jalik ixtisoslashuvi 	3 ta
6. Amaliy geografiya		
6.1. Amaliy geografik tadqiqotlar	<ul style="list-style-type: none"> - jamiyat va tabiat o‘rtasidagi munosabatlar, amaliy geografik tadqiqotlarning mazmun mohiyatini bilish; - hayotiy vaziyatlarda qo‘llash, qonuniyatlarni aniqlash, ularga oid geografik masalalar, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari)ni geografik tahlil qilish; - dunyoning geosiyosiy tizimi va uning shakllanishi, insoniyatning global muammolari oid ma’lumotlarni bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish 	3 ta
7. Geografik masala, misol va topshiriqlar		
7.1. Tabiiy geografiyaga oid masalalar	- umumgeografik qonuniyatlar va geografiya fanining nazariy materiallari asosida (relyef, harorat, namlik, shamol, bosim, quyosh nurining tushish burchagi, soat mintaqalari, daryoning suv sarfi va nishabligi, suvning sho‘rligi, harorati, chuqurligi, ufq tomonlari, azimut va boshq.) geografik masalalarni hal qilish;	2 ta

7.2. Iqtisodiy geografiyaga oid masalalar	- iqtisodiy geografik (aholi soni, zichligi, o‘sishi, kamayishi, harakatiga oid, urbanizatsiya darajasi, ixtisoslashuv darajasi, xo‘jalik tarkibi va h.k.) masalalarni hal qilish	1 ta
8. Geografiyaga oid grafik materiallar		
8.1. Geografik xaritalar va xarita-sxemalar, rasm, jadval, grafik, diagramma, sxema, jadvallar	-geografik atlas va xaritalar kabi grafik materiallar, ularning turlari, shartli belgilari, ulardan amaliyotda foydalanishga doir nazariy ma’lumotlarni bilish, -grafik materiallar yordamida ma’lumot va qonuniyatlarni aniqlash, ularga doir geografik masalalarni hal qilish, - jarayon yoki hodisalarni ifodalovchi, axborot tasviriy materiallarni (rasm, jadval, grafik, diagramma, sxemalar) tahlil qilish	3 ta
Jami		40 ta

Kognitiv ko‘nikmalar taqsimoti

3-jadval

T/r	Kognitiv daraja	Izohi	Test soni
1	Bilish	Fanga doir asosiy dalillar, qonunlar, ta’riflar, formula va hodisalarni yoddan bilish, tanish, esga olish.	17
2	Qo‘llash	Dalil va qonunlarni tanish vaziyatlarda qo‘llash, hisob – kitob qilish, grafik/diagramma tahlil qilish.	20
3	Mulohaza qilish	Notanish vaziyatda qo‘llash, tahlil – sintez, sabab – oqibat bog‘lanish, izohlash, baholash.	3

V. Baholash mezon

Test topshiruvchining umumiy natijasi har bir test topshirig‘iga berilgan ballar yig‘indisi asosida aniqlanadi. Har bir to‘g‘ri javob uchun **2 ball**, noto‘g‘ri javob uchun **0 ball** beriladi. Test sinovining eng yuqori natijasi 80 ballni tashkil etadi.

VI. Imtihon tartibi

Taqiqlangan vositalar: imtihon vaqtida mobil telefon, aqlli soat, planshet yoki elektron eslatmalardan foydalanish qat’iyan man etiladi.

Axloq va intizom: nusxa ko‘chirish, yordam so‘rash yoki yordam berish, imtihon davomida gaplashish, ruxsatsiz chiqish kabi holatlar taqiqlanadi.

Nazoratchi qoidabuzarlikni aniqlaganda, uni rasmiylashtirib, tinglovchini testdan chetlashtiradi va natijasi bekor qilinadi.

VII. Geografiya fanidan tavsiya etiladigan asosiy adabiyotlar

1. 5-sinf. Geografiya darsligi (Tabiiy geografiya boshlang'ich kursi). P.G'ulomov va b. "Mitti yulduz". 2020.
2. 7-sinf. Geografiya darsligi. M. T. Mirakmalov va boshqalar. Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2022.
3. 7-sinf. Geografiya darsligi (O'rta Osiyo va O'zbekiston tabiiy geografiyasi). P.G'ulomov va b. "O'qituvchi". 2017.
4. 8-sinf. Geografiya darsligi (O'zbekistonning iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi) P.Musayev va b. "Sharq". 2019.
5. 9-sinf. Geografiya darsligi (Jahon iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi) A.Qayumov va b. "O'zbekiston" 2019.
6. 10-sinf. Geografiya darsligi. V.Federko va b. "Colorpak" 2022.
7. 10-sinf Geografiya (Amaliy geografiya). va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalari uchun Sh.Sharipov va b. "O'zbekiston" milliy ensiklopediyasi" 2017.
8. Geografik atlaslar 5, 6, 7, 8, 9, 10-sinflar. "Kartografiya" davlat ilmiy-ishlab chiqarish korxonasi. 2022, 2023, 2024, 2025.
9. PISA.www.oecd.org/pisa/test/questions.htm. PISA topshiriqlari to'plami
10. TIMSS. Timss topshiriqlari to'plami

Normativ-huquqiy asoslar

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. 2020.
2. O'zbekiston Respublikasining "Pedagogning maqomi to'g'risida"gi Qonuni. 2024.

Eslatma: test topshiriqlari mazmuni tavsiya etilgan adabiyotlarda aks etgan mazmun, tamoyil va yondashuvlar bilan moslashtiriladi, ammo test topshiriqlari to'g'ridan to'g'ri manbalardan olinmaydi. Sinovga tayyorgarlik ko'rish jarayonida tavsiya etilgan adabiyotlar eslab qolish manbai sifatida xizmat qilishdan ko'ra, umumiy kasbiy tayyorgarlikni mustahkamlashga qaratilgan.